

MIĘDZY UNIWERSYTETEM A SZKOŁĄ

Dziesięciolecie współpracy naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego i VI Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Mickiewicza w Krakowie

Tradycja współpracy szkół wyższych ze szkołami średnimi sięga okresu autonomii galicyjskiej. W realiach ówczesnego szkolnictwa wielu znakomitych uczonych rozpoczynało swoją karierę nauczycielską właśnie od gimnazjów. Podobne tendencje, wynikające zarówno z samodzielnego wyboru drogi życiowej i chęci rozwoju warsztatu nauczycielskiego, jak i z innych czynników, na przykład braku etatu na uczelni, miały miejsce w dwudziestolecu międzywojennym. Taką drogę – od doktoratu w murach UJ poprzez szkolnictwo średnie w Tarnowie i Krakowie aż po pracę na Uniwersytecie Wrocławskim, przeszedł prof. Władysław Czapliński, wybitny znawca XVII-wiecznej Rzeczypospolitej. Swoje studenckie i nauczycielskie perypetie barwnie opisał we wspomnieniach *Szkoła w młodych oczach* (Kraków 1982).

Analogiczna droga kariery stała się udziałem kilku uczonych, którzy pracowali najpierw w filii Gimnazjum św. Jacka, a następnie w VII Gimnazjum Realnym i VII Gimnazjum im. Adama Mickiewicza, bo pod takimi nazwami funkcjonowała wówczas placówka, którą dziś znamy jako VI Liceum Ogólnokształcące. Łacinę wykładał dr Ludwik Piotrowicz (1886–1957), późniejszy profesor UJ, zasłużony badacz starożytności, grekę – dr Tadeusz Lehr-Splawiński (1891–1965), językoznawca, później również profesor, a wreszcie rektor UJ. Historii uczył dr Edmund Długopolski (1879–1947), badacz panowania Władysława Łokietka. Zagadnienia życia współczesnego wykładał dr Józef Garbacik (1907–1976), później profesor UJ, znawca życia umysłowego i związków kulturalnych polsko-włoskich w epoce renesansu (W. Rak, *Między dawnymi i młodszymi laty... 100-lecie VI Liceum*

Ogólnokształcącego im. A. Mickiewicza w Krakowie, Kraków 2002, s. 9, 80–82).

W dziejach instytucji edukacyjnych zdarza się, że pewne wydarzenia odciskają mocne piętno na ich dalszej działalności, dając impuls do podjęcia nowych działań. Dla piszącego niniejsze słowa takim impulsem było spotkanie w Centrum Kultury Żydowskiej na krakowskim Kazimierzu, 29 marca 2003, poświęcone współczesnemu patriotyzmowi, z udziałem owianego legendą już za życia Jana Nowaka-Jeziorańskiego. Drugim impulsem był wykład dr. Krzysztofa Kowalskiego o symbolach Rady Europy i UE z 27 lutego 2004, a więc tuż przed wejściem Polski do Unii Europejskiej. 12 lutego 2005 odbył się pierwszy wykład pracownika Instytutu Historii UJ dr. Marka Ferenca, który podzielił się ze słuchaczami wynikami swoich badań dotyczących funkcjonowania dworu królewskiego w Polsce XVI wieku.

Collegium Novum UJ

Udane spotkania, wciąż jeszcze przecież okazjonalne, otworzyły z czasem drogę do nawiązania formalnej współpracy między VI Liceum a Instytutem Historii UJ. Pomysł nawiązania współpracy wyszedł ze strony piszącego te słowa i spotkał się z dużym wsparciem ówczesnej dyrektorki szkoły Barbary Silberring. List intencyjny ze strony szkoły z 18 czerwca 2007 został życzliwie przyjęty przez dyrektora Instytutu Historii UJ prof. Piotra Franaszka. Trzeba zaznaczyć, że program współpracy cieszył się wsparciem również kolejnych dyrektorków Instytutu Historii – w osobach dr. hab. Stanisława Sroki oraz dr. hab. Sławomira Sprawskiego, a ze strony szkoły – dr. Czesława Wróbla, dyrektora VI Liceum od 2011 roku. Osobą, której chciałbym w tym miejscu złożyć osobne podziękowania, jest kierownik Zakładu Nauk Pomocniczych Historii prof. Zenon Piech, który podjął się opieki organizacyjnej nad programem współpracy z ramienia Instytutu Historii. Przez całą dekadę nieustraszenie przecierał szlaki do kolejnych uczonych i wytrwale propagował ideę współpracy, zachęcając pracowników Instytutu Historii do wygłaszania wykładów dla uczniów.

Trzon kadry wykładowców stanowią pracownicy naukowcy Instytutu Historii UJ. Spośród badaczy starożytności VI Liceum miało zaszczyt gościć w swych murach wspomnianego już dr. hab. Sławomira Sprawskiego, przybliżającego wybrane postaci historyczne oraz dzieje rywalizacji spartańsko-ateńskiej, dr. To-

Maciej Sokalski

Dr Janusz Mierzwa; 22 marca 2013

masza Grabowskiego – omawiającego wyobrażenie polityki w świecie greckim. W gronie mediewistów znaleźli się dr hab. Wojciech Mruk – przedstawiający dzieje krucjat, dr Piotr Rabej – opowiadający o lokacji Krakowa, dr hab. Lidia Korczak, która scharakteryzowała stosunki między władzą a społeczeństwem na Litwie, prof. Krzysztof Ożóg – opowiadający o ideale panującego; prof. Bożena Wyrozumska omówiła funkcjonowanie społeczności

żydowskiej w Krakowie, a dr hab. Stanisław Sroka wyjaśniał funkcjonowanie społeczeństwa feudalnego. Ekipę ekspertów historii nowożytnej reprezentowali, wspomniany już, dr hab. Marek Ferenc – zajmujący się historią XVI wieku, dr hab. Jakub Basista, ukazujący angielską reformację, dr Janusz Dąbrowski – znawca parlamentaryzmu za Wazów, a wreszcie badacze czasów saskich w osobach dr. hab. Adama Perłakowskiego i dr. Hen-

Siedziba
VI Liceum Ogólnokształcącego
im. Adama Mickiewicza
w Krakowie przy ul. Wąskiej

Anna Wojnar

Prof. Wojciech Rojek; 18 kwietnia 2013

ryka Palkija. Okres historii XIX wieku w kontekście dorobku umysłowego polskiej emigracji kilkakrotnie przedstawiał dr Janusz Pezda. Historią współczesną zajęli się prof. Wojciech Rojek, wygłaszając wykład na temat międzynarodowych aspektów odzyskania niepodległości przez Polskę, dr hab. Janusz Mierzwa, który przedstawił politykę Józefa Piłsudskiego w okresie zamachu majowego, oraz dr hab. Zdzisław Zblewski, wprowadzający młodzież w zawile meandry okresu PRL. W kilku przypadkach eksperci, tu chciałbym wymienić, między innymi, dr hab. Sławomira Sprawskiego, dr hab. Zdzisława Zblewskiego, dr hab. Wojciecha Mruka, dr hab. Stanisława Srokę,

Dr hab. Zdzisław Zblewski podczas wykładu; 26 marca 2013

dr. Janusza Pezdę, dr. Henryka Palkija, byli swego rodzaju rekordzistami pod względem liczby spotkań z młodzieżą. Z czasem dołączyli do nich uczeni z innych uczelni, jak prof. Zdzisław Noga z Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej, który kilkakrotnie prezentował wyniki swych badań na temat funkcjonowania miasta w okresie nowożytnym, oraz eksperci spoza uczelni – na przykład archeolog dr Bartłomiej Konieczny.

Z czasem do współpracy z VI Liceum udało się pozyskać Instytut Socjologii UJ. Profesor Krystyna Slany kilkakrotnie przedstawiała zjawiska i problemy demograficzne, dr hab. Jacek Nowak wykladał, między innymi, o grupach społecznych, dr Marcjanna Nózka i dr Marta Smagacz mówiły o marginalizacji i wykluczeniu społecznym, dr hab. Beata Kowalska omawiała problematykę relacji religijno-kulturowych świata islamu i Zachodu, a dr hab. Małgorzata Bogunia-Borowska aspekty kulturowe styku dzieciństwa i dorosłości. Doktor Aleksandra Wagner zaprezentowała słuchaczom socjologiczne rozważania o przyszłości.

Duże znaczenie ma współpraca z Instytutem Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej – dr hab. Agnieszka Hess regularnie przedstawiała polski system polityczny po 1989 roku, dr Jarosław Flis dzielił się swoją wiedzą o współczesnej scenie politycznej, a dr Maria Nowina-Konopka wprowadziła słuchaczy w świat mass mediów. Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych reprezentował dr Adrian Tyszkiewicz, omawiający współczesne koncepcje ładu międzynarodowego, a Wydział Prawa i Administracji – dr hab. Piotr Dobosz, przedstawiający problemy prawa administracyjnego. Instytut Europeistyki UJ reprezentował dr Mirosław Natanek, który wygłosił wykład o dziejach integracji europejskiej.

Również prelegenci innych jednostek akademickich wielokrotnie zaznaczali swoją obecność, między innymi dr hab. Jacek Nowak, dr hab. Agnieszka Hess, dr Marcjanna Nózka. Nie mógłbym nie wspomnieć o grupie ówczesnych doktorantek w osobach Marty Warat – wykład o islamie w Europie, i Pauliny Polak – o problemie korupcji w Polsce. Spośród uczonych związanych z Uniwersytetem Pedagogicznym dr hab. Magdalena Mikołajczyk wielokrotnie omawiała systemy ustrojowe współczesnych państw, a prof. Andrzej Piasecki ukazał kulisy

kampanii wyborczych po 1989 roku. Osobną grupą stanowili prelegenci związani z szeroko rozumianą polityką, samorządem i instytucjami pozarządowymi – odbyły się, między innymi, spotkania z Pawłem Kowalem i Bogusławem Sonikiem, Martą Pateną, Łukaszem Słoniowskim oraz ekspertami zewnętrznymi, na przykład Marcinem Emilewiczem, przedstawiającym uczniom meandry podejmowania decyzji w Unii Europejskiej.

Wejście do szkół ponadgimnazjalnych w 2011 roku nowej podstawy programowej stanowiło duże wyzwanie z punktu widzenia organizacji wykładów akademickich. Uznano, że ze względów organizacyjnych spotkania zostaną skrócone z 90 do 45 minut, by zmniejszyć niedogodności związane z utratą godzin innych przedmiotów podczas wykładów. Jednocześnie utrzymano zasadę odbywania wykładów podczas zajęć edukacyjnych, co pozwala wyrównywać szanse edukacyjne młodzieży, której część mieszka poza Krakowem i z uwagi na odległość do domu i trudności komunikacyjne ma mniejsze możliwości udziału w zajęciach pozalekcyjnych. Czy o połowę krótsze spotkanie naukowe przynosi oczekiwane efekty? Z pewnością jest dużym wyzwaniem dla wykładowców – nieraz trzeba skrócić interesujący wątek wykładu, jednak są to niedogodności wynagradzane satysfakcją słuchaczy, którzy mają dostęp do najnowszych wyników badań, nieraz odmiennych od wiedzy zawartej w podręcznikach szkolnych. Wykłady często wzbogacane są pokazami slajdów. Jeśli czas pozwala, pod koniec spotkania odbywa się dyskusja naukowa. Tematyka jest dobrana tak, aby łączyć różne wątki podstawy programowej, a zarazem ambitnie wychodzić poza nią, stawiając przed słuchaczami wysokie wymagania intelektualne.

Na koniec niniejszych rozważań trzeba postawić pytanie, czy program wykładów wydał oczekiwane owoce? W latach 2005–2015 odbyły się łącznie 94 wykłady akademickie – 48 wykładów z historii oraz 46 wykładów obejmujących zagadnienia socjologiczne, politologiczne, prawne, integracyjne, stosunki międzynarodowe itd. Rzecz jednak nie w tak teraz modnej statystyce i wszechobecnej sprawozdawczości. Nie ulega wątpliwości, że wykłady akademickie w szkole ponadgimnazjalnej uatrakcyjnają ofertę edukacyjną, dają młodzieży, wkrótce przecież studentom Uniwersytetu Jagiellońskiego i innych uczelni,

Dr Agnieszka Hess; 1 marca 2012

Dr Aleksandra Wagner; 23 kwietnia 2014

Dr hab. Sławomir Sprawski;
24 października 2013

kontakt ze specjalistami w poszczególnych dziedzinach. Rozwijają wiedzę i umiejętności uczniów. Uczelnia z kolei może szeroko zaprezentować swoją ofertę i dorobek, pozyskiwać utalentowanych kandydatów do studiowania w jej murach. Nawiązuje się, tak przecież bliska tradycji uniwersyteckiej, relacja mistrz–uczeń. To przykład udanej symbiozy przynoszącej wymierne owoce obu współpracującym stronom.

Dzięki poświęceniu, pasji i wytrwałości wykładowców, opiekuna współpracy oraz przedstawicieli władz zaangażowanych stron przez 10 lat udało się pokazać młodzieży, że historia i inne nauki społeczne są żywe, poruszają, pobudzają do myślenia, że *historia magistra vitae est* i nie jest to tylko pusty slogan z okładki podręcznika; że nie da się bez historii oraz innych nauk społecznych zrozumieć teraźniejszości i przyszłości. Wszystkim

Dr Marcjanna Nóżka; 16 kwietnia 2015

Wykład dr. hab. Jacka Nowaka; 8 października 2013

zaangażowanym w to przedsięwzięcie należy się podziękowanie.

Uwagi powyższe nabierają szczególnego znaczenia w czasach, gdy nie da się już nie zauważyć kryzysu obecności humanistyki w polskim systemie edukacyjnym, do czego bez wątpienia przyczyniła się widoczna na różnych etapach kształcenia redukcja przedmiotów humanistycznych, z historią na czele. Ma to, niestety, przełożenie na poziom wiedzy i umiejętności odnalezienia się we współczesnym świecie. W tej sytuacji przedstawione w niniejszym artykule spotkania uczonych z młodzieżą mają dodatkowe zadanie: są ukierunkowane na przywrócenie naukom humanistycznym należnej pozycji w procesie kształcenia młodego pokolenia.

Marcin Sokalski
nauczyciel w VI LO w Krakowie